

İLKOKUL ÖĞRETMEN ADAYLARININ MESLEĞE YÖNELİK DEĞER, İLGI, İSTEK VE MEMNUNİYET DURUMLARININ İNCELENMESİ*

Mustafa TAHİROĞLU¹

Alper Murat ÖZDEMİR²

ÖZ

Sınıf öğretmenlerinin de diğer mesleklerde olduğu gibi yaptıkları iş, ilgileri, istekleri, amaçları ve değer yargıları ile uyumuyorsa bu işte pekte mutlu ve istekli oldukları söylenemez. Ayrıca bu durumun, onların mesleğe yönelik motivasyonlarını ve başarılarını ister istemez olumsuz yönde etkileme ihtimalide yüksektir. Bu yüzden öğretmen adaylarının değerleri, ilgileri, istekleri ve amaçları ile sınıf öğretmenliği mesleğinin özelliklerinin uyumu önem arz etmektedir. Bu bağlamda çalışmamızda ilkökul öğretmen adaylarının değer yönelimleri, sınıf öğretmenliğine yönelik ilgileri, istekleri ve memnun olma durumlarının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Tarama modelinin kullanıldığı bu araştırmada; Schwartz, Melech, Lehmann, Burgess, Haris ve Owens (2001) tarafından geliştirilen ve Demirutku (2007) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan Portre Değerler Anketi ve araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizi sonucunda; katılımcıların değer yönelimlerinin (ülke güvenliği, bağımsızlık, eşitlik, doğanın korunması, adil olma, yaşamdan zevk alma, nezaketli olma, yardımseverlik gibi değerlere en yüksek düzeyde önem verdikleri...) öğretmenlik mesleki değerleriyle uyumlu olduğu, yaklaşık %26.4'ünün sınıf öğretmenliğini oldukça çok ilgi ve istek duyarak tercih ettiği, yaklaşık %32'sinin ise çeşitli nedenlerden dolayı, tamamen ilgi ve istekleri dışında tercih etmek zorunda kaldığı görülmüştür. Fakat bu adayların büyük bir çoğunluğu (yaklaşık %94'ü), sınıf öğretmenliğini her ne sebeple tercih ederse etsin, bu mesleği yapacak olmaktan memnun olduğunu belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Sınıf öğretmenliği, değer yönelimi, ilgi, istek, memnuniyet.

THE INVESTIGATION OF PROSPECTIVE PRIMARY SCHOOL TEACHERS' VALUE, INTEREST, DESIRES AND SATISFACTION STATUS TOWARDS PROFESSION

ABSTRACT

As in other professions, if the work primary school teachers do do not match with their interests, aspirations, goals and value judgments, they may not be happy and willing in this profession. Such a situation necessarily affects their job motivation and achievement negatively. Therefore, it is important that primary school teachers' values, interests,

* Bu araştırma, "II. International Congress of Eurasian Social Sciences (4-7 Nisan 2018, Antalya)"da sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Doç. Dr. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, mtahiroglu@nevsehir.edu.tr

² Dr. Öğr. Üyesi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, alperozdemir@nevsehir.edu.tr

aspirations, and goals should correspond to the characteristics of the primary school teaching profession. In this regard, this study aimed to determine value orientation, interest, aspiration, and satisfaction levels of primary school teacher candidates. This study employed survey method. In addition to the questionnaire form developed by the researchers of the current study, the Portrait Values Questionnaire (PVQ) developed by Schwartz, Melech, Lehmann, Burgess, Haris and Owens (2001) and adopted to Turkish by Demirutku (2007) were used in the data collection process of the study. Data analysis of the study showed that value orientation of the participants (country security, independence, equality, protection of nature, fairness, enjoyment of life, kindness, helpfulness, etc.) match with the characteristics of teaching profession. Moreover, the results revealed that 26.6% of the participants preferred primary school teaching with much interest in this profession. It was also observed that approximately 32% of the participants have had to choose for a variety of reasons, completely out of their interests and desires. This study showed that approximately 94% of the participants were very pleased to be primary school teachers for whatever reason they had preferred it.

Keywords: Primary Education, Value orientation, interest, aspiration, satisfaction

1. GİRİŞ

İnsanı, doğru bir şekilde anlayabilmek için, onun etkileşimlerini ve içinde bulunduğu duygusal bağları içeren değerler ve inançlar sistemini dikkate almak gerekir (Lopes-de-Oliveira, Toledo ve Araújo, 2018, s. 191). Çünkü değerler, birçok yaşam ve öğrenme deneyimlerinden ortaya çıkarlar. Bunlar da çevresel ve sosyal değişimin doğası ve hızının getirdiği baskıları yansıtır. Aslında öğrenilen şey geçmiş deneyimler, şimdiki ihtiyaçlar ve beklentilerle sentezlenen kişiselleştirilmiş bir algıdır (Smyth, 2005, s.52). Örneğin kişiler, olaylar, eylemler, nesnelere dahil kısacası her türlü şeyin olumlu veya olumsuz niteliklere sahip olarak veya çeşitli açılardan iyi ya da kötü (veya her ikisi de) olarak değerlendirilmesi gibi... Bu yüzden değerler, bir şey için eyleme geçmenin nedenlerini sağlayarak (Dunlop, 2005, s.67) insanların kararlarını, davranışlarını ve onların diğer insanlarla olan ilişkilerini etkiler (Matusov, 2018, s.2). Fakat bu durum, değerlerin, mutlaka açık bir şekilde bir şey yapmamızla sonuçlandığı anlamına gelmez (Dunlop, 2005, s.67). Ama bunlar genellikle zihnin, düşünmesine ve akıl yürütmesine yardımcı olurlar. Bu tür faaliyetler de kişinin daha etkili ve akıllı bir şekilde düşünmesini ve akıl yürütmesini sağlarsa değerlidir. Çünkü kişi bir zihne sahiptir ve bu sayede akıl yürütmeyi bilebilir, anlayabilir. Ancak bir zihne sahip olmak kişisel ve sosyal ilişkiler dünyasının, ahlaki fikirler ve ahlaki idealler dünyasının, güzellikler ve hayal dünyasının oluşturulması açısından tek başına son derece sınırlıdır. Bu yüzden sahip olduğumuz fikirler, kullandığımız dil ve yaşadığımız değerlerin temeli zorunlu olarak sosyal bir çerçeve içinde oluşur (Pring, 2005, s.110). Bu oluşum başlangıçta içinde bulunulan koşullara maruz kalma, yönlendirme, alışkanlıklar, eğilimler, rol modeller, örnekler vb. aracılığıyla oluşurken ilerleyen süreçlerde okullar ve öğretmenlerde devreye girmektedir.

Halstead'a (2005, s.2) göre okullar ve okullardaki öğretmenler, ailenin, medyanın ve akran grubunun yanı sıra çocukların ve gençlerin dolayısıyla da toplumun gelişmekte olan değerleri üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Öte yandan insanların okullardan ve okullardaki eğitimden beledikleri pek çok faydadan

biri de bir meslek sahibi olmak ve geçimini sağlayabilmektir. Ancak kişinin mesleği, sadece geçimini sağlamakla kalmaz, aynı zamanda yaşamının tamamını da derinden etkiler (Pring, 2005, s.107). Bu yüzden insanların bir meslek sahibi olmak istemelerinin tek nedeni geçimlerini sağlamak değildir (Kuzgun, 2009, s.1-5).

Kişinin yapacağı meslek, tüm yaşantısına şekil vererek; yaşayacağı sosyo-kültürel ortamı, gelir düzeyini, yaşam standartlarını, arkadaş çevresini, aile yaşamını, sorumluluk duygusunu, mutlu veya mutsuz olma durumunu vb. hayatının tüm yönlerini önemli derecede etkileyecektir. Bu bağlamda kişi seçeceği meslekle, aslında yaşam biçimini de seçmektedir (Bozgeyikli, Toprak ve Derin, 2016, s.206). Bu yüzden kişinin ileride yaşamını her yönüyle etkileyecek olan mesleğini “*seçme özgürlüğünü kullanması bir hak olmaktan öte, çağdaş insan olmanın da bir gereğidir.*” (Kuzgun, 2009, s.3). Ancak kişinin tüm yaşamı sürecinde yapacağı hiçbir tercih hangi mesleği yapacağına yönelik yaptığı tercih kadar önemli değildir. Fakat insanlar, yaşamlarının bu en önemli tercihini çoğu zaman, daha yetişkinlik döneminin başında bazı yönlendirmelerinde etkisiyle yapmak durumundadırlar (Bozgeyikli ve diğerleri, 2016, s.206). Oysa, bir bireyin kendi nitelik ve şartlarını kavrayarak kendisi için en doğru mesleği seçmesi, bu meslek için hazırlanması ve başarıyla ilerlemesi için oldukça önemlidir (Bağatır ve Peker, 2004, s. 330).

Doğru bir meslek seçimi ise genel hatlarıyla, insanın gelişimi ile ilgilidir. Yani meslek seçimi, fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimle yakından ilgilidir. Bu bağlamda çocuk büyüyüp gelişerek, öğrenerek deneyimler, beceriler kazanır ve bu süreçte de ilgi alanları gelişir (Tan ve Baloğlu, 2011, s.128). Ancak bu ilgi alanları belli bir deneyim ve beceri kazanana kadar tam olarak oturmayacağından sık sık değişebilmektedir. Yaklaşık 17’li yaşlara gelindiğinde, belli bir alana yönelerek netlik kazanmaya başlamaktadır (Eroğlu, 2015, s.111-118). Super’in Mesleki Gelişim Kuramına göre bu yaşlar meslek seçimi ile ilgili bir karara varmak için “deneme dönemi” olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde ilgi ve seçim alanları daralmış fakat meslek seçimi konusunda halen tam bir karara varılamamıştır. Bir sonraki evre “geçiş evresi”dir ve bu evrede geçici meslek tercihlerinden belirli bir mesleğin seçilmesine geçilir. Bu evre Super’in Mesleki Gelişim Kuramına göre 18-21 yaş aralığını temsil etmektedir (Tan ve Baloğlu, 2011, s.130-131). Ülkemizde ise bu yaş aralığında gençler, genellikle bir mesleğe yönelik eğitim almaya ve ilgili mesleğe hazırlanmaya başlamış bulunmaktadırlar.

Mesleki hazırlık dönemi, genellikle belirli işlere hazırlık ile ilişkilendirilmekte ve bir işi etkili bir şekilde yapmak için gereken yeterlilikleri kazandırmaya odaklanmaktadır. Bu yüzden öğrenme hedefleri, farklı disiplinlerden değil, yapılması gereken işlerin analizinden oluşturulmaktadır. Fakat burada eğitimsel ve mesleki amaçlar arasındaki ayrım önemlidir. Bunlardan birisi (mesleki amaçlar) ekonomik veya mesleki açıdan faydalı olan becerilere ve faaliyetlere atıfta bulunurken, diğeri (eğitimsel hedefler) değerli olan beceri

ve faaliyetlere atıfta bulunur. Yani, mesleki gelenekte, bir işi iyi yapmak için gereken yeterliliklere sahip bireyleri yetiştirmek hedeflenirken; eğitimde ise sadece mesleki ve akademik niteliklere sahip bireyleri değil, tüm insanı yönlerin geliştirilmesi hedeflenir. Eğitimin bu hedefleri aşında insanı olarak gördüğümüz değerlerle ilgilidir. Örneğin, sanat ve beşeri bilimler yoluyla gençlerin, insan olmanın ne olduğu ve değerli bir yaşam biçimini nasıl keşfetmeleri gerektiği öğretilir (Pring, 2005, s.107-114).

Blindiği gibi “*insan, düşünen, duyguları olan, bu duygularının farkında olan ve bunları paylaşan, yaratan, yarattığını paylaşan ve aktarabilen, birlikte yaşadığı toplulukla ortak değerleri olan bir varlıktır.*” (Akbaba-Altun, 2003, s.8). Bu yüzden sosyal yetkinliğin gelişimi, iş etiği, teknolojik ve girişimcilik becerilerinin yanı sıra sorumluluklarını bilen vatandaşlar yetiştirmek için insanî değerleri ve standartları vermek de çok önemlidir (UNESCO, 2005, s.14). Çünkü insan, seçtiği meslekle yaşamında hazzı ve doyuma ulaşmayı ister. Bu nedenle maddi yönden ihtiyacı olmayan insanların bile bir meslek edinip çalışmayı tercih ettiklerini görmekteyiz. O halde meslek sahibi olmak, geçimini sağlamanın yanında yeteneklerini kullanmanın, kendini gerçekleştirmenin ve yaşamı değerli kılmamanın önemli bir yoludur diyebiliriz. Çünkü yapılan işten (meslekten) duyulan memnuniyet ve sağlanan doyum kişinin tüm yaşamını olumlu yönde etkiler. Aynı şekilde, yaptığı işteki huzursuzluk ve doyumsuzluk da tüm yaşamını olumsuz yönde etkiler. “*Bunun en önemli nedeni ise kişinin seçtiği mesleğin, niteliklerine uygun olmamasıdır.*” (Kuzgun, 2009, s.1-5).

Holland’a göre bireyin kendi baskın kişilik tipine uygun bir mesleği seçmesi, girilen meslekteki istikrar, başarı ve doyum açısından önemlidir (Tan ve Baloğlu, 2011, s.133). Özellikle “*...gençlik sürecinde kimlik ve kişiliğin oluşumunda, dünyaya bakışın ve problemleri çözümleyiş tarzının şekillenmesinde değerlerin önemli bir rolü vardır.*” (Aydın, 2003, s.129). Bu açıklamalara bakıldığında kişinin yaptığı işten keyif alması, başarılı olması ve doyuma ulaşması için öncelikle niteliklerine, ilgilerine, isteklerine, ihtiyaçlarına ve değerlerine uygun bir meslek seçmesi gerektiği görülmektedir.

Değerlerin, yaygın bir şekilde göreceli olmasına rağmen, aslında işlevleri üzerine yüksek derecede bir fikir birliği vardır (Warnock, 2005, s.43). Bu yüzden konuyla ilgilenen birçok uzman, insanların davranışlarının, seçimlerinin ve kararlarının temel dayanağı olarak değerleri işaret etmektedirler (UNESCO, 1992). Değerlerin işlevlerine yönelik bazı açıklamalarda bu düşünceleri destekler niteliktedir. Örneğin, Ulusoy’a (2019) göre değerler “*...Hayat prensiplerini yönlendiren, hayata yön, dayanma gücü, yaşama sevinci, mutluluk, huzur vb. getiren olgulardır.*” (s.65). UNESCO’ya (2005) göre ise farkında olarak veya olmayarak yaşamımızın her anında fikirlerimize ve düşüncelerimize yön veren asli unsurlardır (s.13). Bu bağlamda değerler davranışlarımıza, eylemlerimize, tutumlarımıza, ideolojimize, ahlaki yargılarımıza, kendimizi ifade etme şeklimize, başkaları ile olan ilişkilerimize vb. rehberlik ederek (Rokeach, 1973, s.13) bir şeyin arzu edilir veya edilemez olduğunu (Güngör, 2000, s. 27-28) ya da neyin doğru neyin yanlış olduğunu (Altuner, 2009, s. 114) gösterirler. Bu şekilde kişi iyi ve kötüyü belirleyerek ideal düşünme ve davranma yollarını

oluşturur (Özensel, 2003, s.237). Ayrıca değerler, önceliklerimizi, ilgilerimizi, isteklerimizi, hedeflerimizi, ihtiyaçlarımızı, olanla olması gerekenin ayrımını, aradığımız sebepleri ve amaçları temsil ederler. Onlar, herhangi bir durum karşısında ne yapacağımızı, verdiğimiz kararları, hatta vereceğimiz tepkilerin niteliğini bile belirlerler. Yani değerler, yaşamın her anına rehberlik eder ve bu süreçte tutumlarımızı, davranışlarımızı, kararlarımızı ve planlamalarımızı düzenleyerek kişisel ve sosyal davranışlarımızın arkasındaki temel dayanağı oluştururlar (Öztürk, 2005, s.43 ve UNESCO, 2005, s.13-15). Böylece, kimliğimiz, kişiliğimiz ve yaşantımız üzerinde önemli bir rol oynarlar (Oktay, 2007, s.142).

Değerlerin işlevleri ile ilgili açıklamalara bakıldığında, kişinin değer yönelimlerinin ilgileri, istekleri, amaçları ve memnun olma durumları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Uzmanlara göre yapılan işe duyulan ilgi, istek ve memnuniyet de oldukça önemlidir. Örneğin Kuzgun ve Razon'a göre meslek sahibi olmak, geçimini sağlamanın yanında yeteneklerini kullanmanın, kendini gerçekleştirmenin ve yaşamı değerli kılmamanın da önemli bir yoludur. Çünkü yapılan işten duyulan memnuniyet ve sağlanan doyum kişinin tüm yaşamını olumlu yönde etkiler ve yaptığı işte başarılı, verimli, mutlu olmasını sağlar. Aynı şekilde, yaptığı işteki memnuniyetsizlik, mutsuzluk ve doyumsuzluk da tüm yaşamını olumsuz yönde etkiler ve yaptığı işte başarısız, verimsiz ve mutsuz olmasına yol açar (Kuzgun, 2009; Razon, 2019). Bu durum, öğrencilerinin gelişimleri, başarıları ve gelecekleri üzerinde oldukça önemli bir role sahip olan sınıf öğretmenleri açısından oldukça önemli durumdur.

Yörükoğlu'na (2010) göre “İlkokul yıllarında öğretimde en can alıcı etken, ne öğretim araçları ne de izlenen yöntemlerdir. En önemli etken öğretmenin kendisidir! Başka bir deyişle, kişiliği ve çocuklarla kuracağı güven ve sevgiye dayalı ilişkidir. Bu olmadan başarılı öğretim olanaksızdır... Çünkü çocuk öğretmenin öğrettiklerinden çok, kişiliğine duyarlık gösterir. Onunla özdeşim yapar. Doğal merakı yanında, öğrenimini kamçılayan, hızlandıran, itici güç öğretmenden kaynak alır.” (s. 80). Bu bağlamda şefkatli, sorumlu, mutlu ve neşeli bir öğretmenin öğrencileri de genellikle kendi ayaklarının üstünde durma, neşeli, mutlu olma ve öğretmeni sevme eğilimindedirler. Öğrenci, öğretmenini sevdiğinde ve dersinde mutlu olduğunda da bu ders sevmediği bir ders olsa bile, ona ilgi göstererek öğrenmeye heveslenmektedir (Külahoğlu, 2005). Ayrıca “sınıf öğretmeni sadece sınıf içindeki etkinlikler ile sınırlı kalmaz, çocuğun sınıf dışında yaşadığı her süreçte ve hayatta tıpkı bir kılavuz gibi aklında, beyinde ve davranışlarındaki yerini alır.” (Başar, Doğan, Şener, Uzun ve Topal, 2018, s.2). Yani ilkökul öğretmeni, çocuğun sadece akademik başarısıyla sınırlı kalmamaktadır. Onların, tutumlarını ve davranışlarını da etkileyerek kişilik, kimlik ve sosyal gelişimleri üzerinde önemli bir rol oynamaktadır (Saritaş, 2005; Gençtanırım, Torunoğlu ve Köroğlu, 2014; Sezer, 2018). Bu nedenle de özellikle ilkökulda, öğrencilerin öğretmenlerini sevmeleri ve dersinde mutlu olmaları onların, hem okul yıllarında hem de ilerleyen süreçlerde sosyal ve akademik açıdan daha başarılı olmalarına katkı sağlayacaktır (Sezer, 2018, s.543-544).

Konuyla ilgili bazı çalışmalar incelendiğinde; Aydın, Kara ve Günbey (2019), yaptıkları bir çalışmada, öğretmenin olumlu tutum ve davranışlarının öğrenciler üzerinde dersi sevme, ilgi duyma, katılma, derse daha fazla çalışma isteği, dersi daha iyi öğrenme, daha başarılı olma, derste istenmeyen davranışta bulunmama, öğretmeni sevme ve dolayısıyla da okulu sevme gibi önemli etkilerinin olduğunu tespit etmişlerdir (s.87). Sürücü ve Ünal'da (2018), öğretmenlerin ilgi, coşku gibi olumlu davranışlarının öğrenci motivasyonunu ve başarısını artırdığını ortaya koymuşlardır (s.276). Benzer bir çalışma ile Uluğ, Özden ve Eryılmaz (2011), pozitif öğretmen tutum ve davranışlarının öğrencilerin başarılarını, kişiliklerini ve yaşam performanslarını olumlu yönde etkilediği bulgusuna ulaşmışlardır (s.742). Başar ve diğerleri (2018) ise kırk yaş üzeri yetişkinlerle yaptıkları bir çalışmada, ilkokul yıllarına ait hatırlamalarla ilgili olarak katılımcıların en çok hatırladıkları, öğretmenin neşeli ve güler yüzlü davranışları ile takdir görmeleridir (s.12). Bu açıklamalara ve araştırmalara bakıldığında, öğretmenin isteksiz ve memnuniyetsizliğinden dolayı mutsuz ve başarısız olma durumunun, öğrencilerin gelişimlerini, başarılarını ve dolayısıyla da geleceklelerini olumsuz etkileme ihtimalinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir. Bu yüzden çalışmamızda, konuya dikkat çekmek ve sınıf öğretmeni adaylarında farkındalık oluşturmak amacıyla onların değer yönelimleri, sınıf öğretmenliğine yönelik ilgileri, istekleri ve memnun olma durumları incelenmek istenmiştir.

1.1. Amaç

Bu çalışmanın amacı, ilkokul öğretmen adaylarının değer yönelimleri, sınıf öğretmenliğine yönelik ilgileri, istekleri ve memnun olma durumlarını tespit etmektir.

Bu amaç doğrultusunda;

- ✓ İlkokul öğretmen adaylarının değer yönelimleri nelerdir?
- ✓ İlkokul öğretmen adaylarının bölüm tercihinde bulunmadan önce sınıf öğretmenliğine yönelik ilgileri var mıydı?
- ✓ İlkokul öğretmen adayları sınıf öğretmenliğini tercih etme konusunda istekli miydiler?
- ✓ İlkokul öğretmen adaylarının sınıf öğretmenliğini tercih etmelerinde etkili olan faktörler nelerdir?
- ✓ İlkokul öğretmen adayları, sınıf öğretmenliği yapacak olmaktan memnunlar mı? gibi sorulara cevap aranmıştır.

2. YÖNTEM

Bu araştırma, eş zamanlı olarak hem nitel hem de nicel verileri toplamak, bu verileri birleştirmek ve araştırma problemini anlamak için çıkan sonuçları kullanmak amacıyla paralel karma yöntem tekniklerine uygun olarak tasarlanmaya çalışılmıştır. Bu süreçte araştırmanın amacı doğrultusunda ilkokul öğretmen adaylarının değerler yönelimlerini tespit etmek amacıyla nicel verilerden yararlanılmıştır. Daha sonra, sınıf öğretmenliğine yönelik ilgilerini, isteklerini, hangi faktörlerin etkili olduğunu ve sınıf öğretmenliği yapacak

olmaktan memnun olma durumlarını tespit etmek için de nitel verilerden yararlanılmıştır. Temel aldıkları felsefeye göre çalışmanın nicel araştırma süreçleri genel tarama desenlerinden tekli tarama desenine, nitel araştırma süreçleri ise olgubilim desenine göre yürütülmüştür.

2.1.Örnekleme

Araştırmanın çalışma grubunu İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan bir üniversitenin sınıf eğitimi programında öğrenim gören 106 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

2.2. Veri Toplama Aracı

Nicel verilerin toplanmasında, Schwartz, Melech, Lehmann, Burgess, Haris ve Owens (2001) tarafından geliştirilen ve Demirutku (2007) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan "Portre Değerler Anketi" kullanılmıştır. Nitel verilerin toplanmasında ise yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan oluşan anket formu kullanılmıştır. Bu veri toplama araçlarına yönelik açıklamalar aşağıda sunulmuştur.

Portre Değerler Anketi (PDA): Bu çalışmada, katılımcıların değer yönelimlerini belirlemek amacıyla Schwartz ve arkadaşları (2001) tarafından geliştirilen Portre Değerler Anketi (PDA) kullanılmıştır. Bu ölçek Demirutku (2007) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış ve geçerlilik-güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe formu 40 maddeden oluşmuş ve maddeler 6'lı Likert tarzında derecelendirilmiştir (Bana çok benziyor..... Bana hiç benzemiyor). Ölçek 10 boyut içermektedir (1-Güç, 2- Başarı, 3- Hazcılık, 4- Uyarılım, 5- Özyönelim, 6-Evrensellik, 7- İyilikseverlik, 8- Geleneksellik, 9-Uyma ve 10- Güvenlik) ve ölçeğin her bir maddesi bu 10 boyuttan biriyle ilişkilidir. Her bir boyuta 2 ile 6 arasında madde düşmektedir. Ayrıca her maddede, on değer tipinden biriyle ilişkili hedefleri veya istekleri temelinde kurgusal bir kişi betimlenmiştir. Katılımcılardan da bu her bir maddedeki kişinin kendilerine ne derece benzediğini belirtmeleri istenmektedir.

Anket formu, katılımcıların sınıf öğretmenliğini tercih ederken bu mesleğe yönelik ilgi ve isteklilik durumlarını, sınıf öğretmenliğini tercih etmelerinde hangi faktörlerin ne derece etkili olduğunu ve sınıf öğretmenliği yapacak olmaktan memnun olma durumlarını tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaçla katılımcıların, bu konulara yönelik düşüncelerini önceden belirlenmiş bir cevap listesinden seçim yapmak yerine derecelemelerini, listelemelerini ve yorumlamalarını serbestçe yapacak şekilde yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan oluşturulmuştur. Örneğin. "Sınıf öğretmenliğini tercih etmenizdeki etkisi olan faktörler nelerdir? Bu faktörlerin etki düzeylerini açıklayabilir misiniz?" Burada sınıf öğretmenliğini tercih etmesinde etkisi olan faktörleri listelemesi, etki düzeylerini derecelendirmesi (çok etkili, kısmen etkili vb.) ve bunun nedenini yorumlaması istenmektedir.

2.3.Verilerin Analizi

Portre Değerler Anketi, yukarıda da belirtildiği gibi 40 madde ve 10 alt boyuttan oluşmaktadır. Anketin her bir maddesi de bu 10 boyuttan biriyle ilişkilidir. Katılımcıların her madde de kurgusal kişiye benzeme durumları 1-6 arası puanlanmıştır (Bana çok benziyor = 6 ... Bana hiç benzemiyor = 1). Çalışmamızın bulguları incelendiğinde katılımcıların, aynı alt boyutlarda bulunan maddelerden bazılarında yüksek puan verdikleri, bazılarında da düşük puan verdikleri görülmüştür. Bu yüzden çalışmanın amaçları da göz önünde bulundurularak öğretmen adaylarının öncelikli değer yönelimlerini belirlemek için ölçek maddelerine verdikleri cevapların genelinin (alt boyutlar göz önünde bulundurulmadan) aritmetik ortalama değerleri incelenmiştir. Bu süreçte, katılımcıların maddelere verdikleri puan durumuna göre kendilerini hangi maddelerle yüksek; hangi maddelerle düşük düzeyde özdeşleştirdikleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın nitel verilerinin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Bu süreçte, nitel veri analizi tekniğinin temel ilke ve kuralları çerçevesinde hareket edilmeye çalışılmıştır. Bu aşamada, elde edilen veriler incelenerek içerik kategorileri oluşturulmuştur. Kategori oluşturma sürecinde verilerin hangi temalar altında düzenleneceği belirlenmiştir. Bu işlemden sonra oluşturulan çerçeveye göre elde edilen veriler okunmuş ve düzenlenmiştir. Bu işlem tamamlandıktan sonra bulguların tanımlanması aşamasına geçilmiştir. Bu aşamada, düzenlenen veriler tanımlanarak daha anlaşılır ve kolay okunabilir bir duruma getirilmiştir. Ayrıca bu süreçte bazı katılımcılardan ilgili konuya yönelik doğrudan ifadeler yer verilmiştir. Bu ifadeler katılımcıların söylediği şekliyle herhangi bir düzenleme yapılmadan doğrudan aktarılmıştır. Ancak sadece konuyla ilgili olan ifadeler alınmış (hangi tema ya da konu analiz ediliyorsa katılımcıların o konu ya da temaya yönelik ifadeleri), diğer ifadeler çıkarılmıştır. Çıkarılan ifadeler üç nokta (...) ile gösterilmiştir. Katılımcıların doğrudan ifadelerinin kullanılmasında kodlama kullanılmıştır. Kodlama yöntemi: Katılımcı 1 (K1), Katılımcı 2 (K2)... şeklinde yazılarak yapılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, katılımcıların değer yönelimlerinin, sınıf öğretmenliğine yönelik ilgileri, istekleri, memnuniyet durumları ve bu mesleği seçmelerine etkisi olan temel faktörlerin neler olduğuna yönelik bulgular ele alınmıştır. Değer yönelimlerinin belirlenmesine yönelik yapılan analiz sonucunda katılımcıların Portre Değerler Anketindeki maddelere 1-6 aralığında verdikleri cevapların aritmetik ortalaması 4.89 çıkmıştır. Bu durum, katılımcıların değerler ölçeğinde yer alan değerlerin geneliyle kendilerini yüksek düzeyde (%81.5 oranında) özdeşleştirdiklerini yani bu değerlere önem verdiklerini göstermektedir.

Portre Değerler Anketindeki maddelerin puan ortalamaları 3.52 - 5.65 arasında gerçekleşmiştir. Öğretmen adaylarının kendileri ile yüksek düzeyde (5.40 = %90 ve üzeri) özdeşleştirdikleri maddelerin sırasıyla: 1. sırada 5.65 ortalamayla madde-14'ün (*Ülkesinin güvende olması...*), 2. sırada 5.59 ortalamayla

madde-34'ün (*Bağımsız olmak...*), 3. sırada 5.50 ortalamayla madde-3 (*Dünyada herkesin eşit muamele görmesi...*) ve madde-19'un (*Doğayı... çevreyi korumak...*), 4. sırada 5.48 ortalamayla madde-29 (*Herkes... adil muamele yapılması...*) ve madde-37'nin (*Hayattan zevk alma...*), 5. sırada 5.47 ortalamayla madde-36'nın (*Başkalarına karşı her zaman nezaketli olmak...*) ve 6. sırada 5.40 ortalamayla madde-12'nin (*Çevresindeki insanlara yardım etmek...*) olduğu görülmüştür. Öğretmen adaylarının kendileri ile en az düzeyde (4.00 = %66'nın altı) özdeşleştirdikleri maddeler ise sırasıyla: 1. sırada 3.52 ortalamayla madde-2'nin (*Zengin olmak...*), 2. sırada 3.63 ortalamayla madde-17'nin (*İşinin başında olmak ve başkalarının ne yapacağını söylemek...*), 3. sırada 3.68 ortalamayla madde-25'in (*İşleri geleneksel yollarla yapmanın en iyisi olduğu...*), 4. sırada 3.85 ortalamayla madde-24'ün (*Hırslı olmak... ve yeteneklerini göstermek*) ve 5. sırada 3.87 ortalamayla madde-15'in (*Risk almak ve macera peşinde koşmak...*) olduğu görülmüştür. Araştırmanın bu bulgularına göre; öğretmen adaylarının kendilerini en yüksek düzeyde “*Ülke güvenliği, bağımsızlık, eşitlik, doğanın korunması, adil olma, yaşamdan zevk alma, nezaketli olma, yardımseverlik*” gibi değerlerle özdeşleştirdikleri görülmüştür. Bu durum, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öncelikli değer yönelimlerinin “*ülke güvenliği*”, “*bağımsızlık*”, “*eşitlik*”, “*doğanın korunması*”, “*adil olma*”, “*yaşamdan zevk alma*”, “*nezaketli olma*” ve “*yardımseverlik*” gibi değerlere olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Bu bulgulardan sonra öğretmen adaylarının sınıf öğretmenliğine yönelik ilgileri, istekleri ve meslek seçimlerine etki eden faktörlerin neler olduğunu tespit etmek için anket sorularına verilen cevaplar incelenmiştir.

3.1. Katılımcıların Sınıf Öğretmenliğine Yönelik İlgi, İstek ve Öncelik Durumları

3.1.1. İlgi Durumu

“*Bu bölümü tercih etmeden önce sınıf öğretmenliğine ilginiz var mıydı? Ne kadar ilgi duyuyordunuz? Açıklar mısınız?*” sorusuna katılımcılardan 28 tanesi (%26.4) sınıf öğretmenliğini oldukça ilgi duyarak tercih ettiklerini, 31 tanesi (%29.2) ise kısmen ilgi duyarak tercih ettiklerini ifade eden cümleler kullanmışlardır. İlgili cevapların dağılımları Tablo-1'deki gibidir.

Tablo 1. Sınıf öğretmenliğine yönelik ilgi

Faktör	Etki oranı	Katılımcı	f
İlgi	Oldukça ilgili	k7, k11, k13, k15, k17, k27, k28, k31, k33, k34, k36, k44, k45, k48, k52, k53, k57, k63, k64, k67, k69, k72, k73, k82, k83, k84, k89, k104	28
	Kısmen ilgili	k2, k3, k4, k6, k9, k10, k16, k18, k20, k21, k29, k30, k35, k42, k46, k47, k51, k65, k66, k70, k74, k76, k78, k80, k87, k90, k94, k96, k97, k101, k105	31

Aşağıda bazı katılımcıların tercihlerinden önce, sınıf öğretmenliğine yönelik ilgilerini belirttikleri ifadeler yer verilmiştir.

K39: “İlgilerim bu yönde değildi...”

K42: “... birazda ilgim vardı...”

K44: “Bu mesleği tercih etmemde tamamıyla ilgim, isteklerim etkili”

K48: “Herhangi bir şeyi birine öğretmekten keyif duyarım. Hayatım boyunca hep ilgimim olması bu mesleği seçmende temel etken...”

K89: “... yaklaşık 4 yıldır çok istiyordum bu mesleği ve ilgi duyuyordum.”

K101: “Bu mesleği tercihimdeki en etkili neden aldığım puan... ama çocuklara olan ilgimde bu mesleğe yönelmeme neden oldu.”

3.1.2. İstek ve Öncelik Durumu

“Bu bölümü seçmek sizin isteğiniz miydi? Ne kadar istiyordunuz? Sizin için ne kadar öncelikliydi?” sorusuna, sınıf öğretmenliğine oldukça ilgi duyduğunu belirten 28 katılımcının tamamı bu bölümü çok istediklerini ve birinci dereceden öncelikli tercihleri olduğunu belirten ifadeler kullanmışlardır. Kısmen ilgi duyduğunu belirten 31 katılımcı ise sınıf öğretmenliğini isteyerek tercih ettiklerini ancak bunun birinci öncelikleri olmadığını belirten ifadeler kullanmıştır. Öte yandan 13 katılımcı, sınıf öğretmenliğine ilgi duymadığını veya kendilerine uygun olmadığını düşündükleri halde çeşitli nedenlerden dolayı tercih ettiğini ancak bunun en son tercihleri olduğunu belirten ifadeler kullanmışlardır. Son olarak 34 katılımcı ise sınıf öğretmenliğini tamamen ilgi ve istekleri dışında tercih etmek zorunda kaldığını belirten ifadeler kullanmışlardır. Aşağıda bazı katılımcıların sınıf öğretmenliğini tercih etmeye yönelik istekliliklerini belirttikleri doğrudan ifadeler yer verilmiştir.

K1: “Öncelikli tercihim değildi. İstedğin okullara puanım yetmediği için ve yaşadığım yere (...) yakın olmasından dolayı, birazda aile onayıyla seçtim.”

K2: “Daha öncelikli seçeneklerim vardı. Ama sınıf öğretmenliğine de biraz ilgim vardı...”

K4: “Hayır değildi. Daha iyi bir puan yapsam farklı bir bölüm tercih ederdim.”

K5: “Bana uygun bir iş olduğunu düşünmüyordum. Öncelikli tercihim değildi. Öğretmenlik için gerekli fiziksel ve zihinsel hazırlıklarımın yetersiz olacağını düşünüyordum ve ilerleyen hayatımda okul ortamında bulunmak istemiyordum. Ama yine de kendi tercihim. Çünkü bu şartlarda ve puanıma en uygun olanıydı...”

K7: “Çocukluk hayalim ve çocuklara ilgim...”

K11: “Evet, en öncelikli tercihimdi.”

K15: “Benim tek meslek tercihimdi.”

K22: “İstemiyordum ama mecburiyet... Benim tercihim değildi. ... yazdım. Sadece bu bölümü kazanabildim ve okumaya başladım. Başka bölümleri kazanamadım.”

K23: *Hiç istemiyordum... Çünkü o kadar çocukla uğraşmak istemiyordum.”*

K25: *“Hayır, hiçbir zaman öğretmen olmak istemedim. Ama aldığım puanı da riske atamadık. Çevrenin önerisi ile seçtik...”*

K30: *“Başka önceliklerim ve isteklerim vardı. ...Öğretmenlik için de önceliğim branş öğretmenliğiydi.”*

K40: *“Benim hedefim çok başka bir alandı. Ailem benim için burayı uygun gördüğü için buradayım.”*

K44: *“Evet tamamen kendi isteğim ve sınıf öğretmeni olmayı çok istiyordum... Çocukluk yıllarımdan beri istediğim ve bu yüzden de kendimi geliştirmeye adanmış bir meslek...”*

K48: *“Bu mesleğin tam olarak ruhumu yansıttığı ve yeteneklerim, ilgilerim olduğunu düşündüğüm için en öncelikli tercihimdi...”*

K49: *Sosyal hizmetler ya da hemşirelik istiyordum. Hasta birine yardım etmek, onun ruhuna can katmak benim için mutluluk kaynağıydı...Ama zorunluluktan bu bölümü seçtim...”*

K66: *“Öncesinde branş öğretmenliği vardı. Ama birazda sınıf öğretmenliğine de isteyerek yazdım.”*

K72: *“Benim ilk sıradaki tercihimdi. Başka bir meslek düşünmedim.”*

K84: *“...Tercih listemde sınıf öğretmenliğinden başka meslek yoktu.”*

K88: *“Öncelikli değildi, B planımdı... hiçbir yer gelmezse bu olsun...”*

K89: *“... Çok severek ve isteyerek geldim.”*

K90: *“Aslında hakim ya da savcı olmak istiyordum. Ama asıl hedefim yazar olmaktı... sınıf öğretmenliğine de biraz ilgim vardı ve asıl hedefimi etkilemeyeceğini düşünmedim...”*

K102: *“...Hedefim dış bekimliği idi. Bu yüzden sayısal olarak hazırlandım... kesinlikle zorunluluktan buradayım”*

3.2.Katılımcıların Kendi İlgi ve İstekleri Dışında Sınıf Öğretmenliğini Tercih Etmelerine Neden Olan Faktörler:

“Bu bölümü seçmenizde etkisi olan faktörler nelerdir? Nasıl ve ne kadar etkili?” sorusuna katılımcılar aile, çevre (arkadaşlar, öğretmenler, rehber öğretmen) alınan puan, maddi imkanlar, iş kaygısı, mesleğin çalışma şartları, üniversitenin yakınlığı gibi faktörlerin etkili olduğunu ifade eden cümleler kullanmışlardır. Aşağıda bu faktörlerin ne kadar etkili olduğuna yönelik bulgular verilmiştir:

3.2.1. Aile

Katılımcıların, sınıf öğretmenliğini tercih etmelerinde ailelerinin etkisine yönelik ifadelerininin dağılımları Tablo-2’deki gibidir.

Tablo 2. Sınıf öğretmenliğini tercih etme sürecinde aile etkisi

Faktör	Etki oranı	Katılımcı	f
Aile	Oldukça Etkili	k1, k2, k3, k4, k5, k6, k8, k9, k13, k19, k21, k23, k24, k26, k27, k28, k30, k32, k33, k34, k35, k37, k38, k40,	42

	k42, k50, k51, k52, k53, k54, k57, k57, k59, k60, k62, k73, k74, k81, k93, k98, k106	
Kısmen etkili	k10, k16, k17, k18, k20, k25, k36, k41, k43, k46, k55, k56, k61, k66, k67, k68, k70, k71, k75, k78, k79, k86, k87, k88, k90, k92, k97, k102, k103	29

Tablo 2. incelendiğinde, katılımcıların 42 (yaklaşık %40'ının) tanesinin sınıf öğretmenliğini tercih etmelerinde en önemli faktörün aileleri olduğu; hatta bazı katılımcılardan ifadelerinde, tek nedenin aileleri olduğunu belirttikleri görülmüştür. Diğer yandan 29 katılımcının (yaklaşık %27), sınıf öğretmenliğini tercih etmelerinde ailelerinin kısmen de olsa etkili olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, sınıf öğretmenliğini tercih eden katılımcıların önemli bir bölümünün (yaklaşık %67'sinin) ailelerinin, bu mesleği tercih etmelerinde etkili olduğu görülmektedir. Bu durum, meslek seçiminde ailenin çok önemli bir faktör olduğunu; hatta bazıları için tek faktör olabileceğini ortaya koymaktadır.

3.2.2. Çevre

Ailenin dışında, adayların çevrelerinde sınıf öğretmenliğini tercih etmelerine etkisi olan kişiler de bulunmaktadır. Bu kişilere yönelik bulgular aşağıda sunulmuştur.

3.2.2.1. Arkadaş/Akran

Katılımcıların, sınıf öğretmenliğini tercih etmelerinde arkadaş çevresinin etkisine yönelik cevaplarının dağılımları Tablo-3'deki gibidir.

Tablo 3. Sınıf öğretmenliğini tercih etme sürecinde arkadaş/akran etkisi

Faktör	Etki oranı	Katılımcı	f
Arkadaş/Akran	Oldukça Etkili	k30, k106	2
	Kısmen Etkili	k9, k16, k18, k25, k26, k29, k31, k36, k43, k49, k56, k66, k78, k79, k81, k96, k98, k100	18

3.2.2.2. Öğretmenler

Katılımcıların, sınıf öğretmenliğini tercih etmelerinde öğretmenlerinin etkisine yönelik cevaplarının dağılımları Tablo-4'deki gibidir.

Tablo 4. Sınıf öğretmenliğini tercih etme sürecinde öğretmenlerin etkisi

Faktör	Etki oranı	Katılımcı	f
Öğretmenler	Oldukça Etkili	k25, k28, k31, k50, k52, k64, k81, k82	8
	Kısmen Etkili	k3, k7, k8, k16, k18, k27, k29, k30, k32, k34, k36, k43, k46, k47, k49, k51, k54, k56, k60, k65, k66, k75, k78, k86, k87, k89, k90, k96, k97, k98, k99, k103	32

3.2.2.3. Rehber Öğretmen

Katılımcıların, sınıf öğretmenliğini tercih etmelerinde rehber öğretmenlerinin etkisine yönelik ifadelerinin dağılımları Tablo-5'deki gibidir.

Tablo 5. Sınıf öğretmenliğini tercih etme sürecinde rehber öğretmenlerin etkisi

Faktör	Etki oranı	Katılımcı	f
Rehber Öğretmen	Oldukça Etkili	k7, k10, k100, k103	4
	Kısmen Etkili	k3, k16, k17, k18, k21, k25, k26, k27, k30, k32, k36, k38, k46, k47, k50, k52, k54, k56, k65, k81, k86, k87, k88, k89, k97, k99, k105	27

Tablo 3., 4 ve 5 incelendiğinde, araştırmaya katılan katılımcıların 8 (%7.5) tanesinin öğretmenlerinin, 4 (%3.77) tanesinin rehber öğretmeninin, 2 (%1.88) tanesinin ise arkadaş çevresinin sınıf öğretmenliğini tercih etmelerinde oldukça etkili olduğu görülmüştür. Bu durum, meslek seçiminde ailenin yanında çevredeki diğer kişilerinde (bazıları için) oldukça önemli bir faktör olabileceğini ortaya koymaktadır. Ayrıca 32 (%30.2) katılımcının öğretmenleri, 27 (%25.5) katılımcının rehber öğretmeni, 18 (%17) katılımcının ise arkadaş çevresi sınıf öğretmenliğini tercih etmelerini kısmen de olsa etkilemiştir. Buda, öğretmenlerin ve arkadaş çevresinin kısmen de olsa meslek seçiminde etkili olabileceğinin bir göstergesidir.

3.2.3. Alınan Puan

Katılımcıların sınıf öğretmenliğini tercih etmelerinde aldıkları puanın etkisine yönelik ifadelerinin dağılımları Tablo-6'daki gibidir.

Tablo 6. Sınıf öğretmenliğini tercih etme sürecinde alınan puanın etkisi

Faktör	Etki oranı	Katılımcı	f
Alınan Puan	Oldukça Etkili	k3, k4, k8, k9, k19, k21, k22, k24, k25, k26, k29, k30, k32, k38, k40, k41, k42, k43, k47, k49, k51, k54, k55, k56, k58, k59, k60, k61, k65, k66, k74, k88, k93, k95, k101, k103, k106	37
	Kısmen Etkili	k13, k16, k17, k18, k20, k23, k29, k34, k35, k38, k39, k46, k48, k52, k67, k68, k74, k78, k79, k85, k86, k88, k89, k90, k94, k96, k97, k99, k105	29

Tablo 6. incelendiğinde, katılımcılardan 37 tanesinin (%34.9) sınıf öğretmenliğini tercih etmelerinde aldıkları puanın birinci dereceden etkili olduğu (Bazı öğrenciler, sınıf öğretmenliğini

tercih etmelerinin tek nedenin aldıkları puan olduğunu belirtmişlerdir.); 29 katılımcının (%27.4) ise aldıkları puanın tercihlerine kısmen de olsa etki ettiği görülmüştür.

3.2.4. Üniversitenin Yakınlığı

Katılımcıların bazıları, bazı nedenlerden dolayı uzak bir üniversiteye gidemedikleri için yakın bir üniversitede sınıf öğretmenliği okumayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda, katılımcıların sınıf öğretmenliğini tercih etmelerinde üniversitenin yakınlığının etkisine yönelik ifadelerininin dağılımları Tablo-7'deki gibidir.

Tablo 7. Sınıf öğretmenliğini tercih etme sürecinde üniversitenin yakınlığının etkisi

Faktör	Etki oranı	Katılımcı	f
Üniversitenin Yakınlığı	Oldukça Etkili	k1, k2, k6, k26, k30, k43, k47, k70, k77, k85, k93, k98, k106	13
	Kısmen Etkili	k13, k16, k18, k20, k23, k25, k32, k38, k39, k40, k46, k49, k51, k55, k58, k86, k88, k94, k96, k99, k102, k103, k105	23

Tablo 7. incelendiğinde, katılımcılardan 13 tanesi (%12.26) sınıf öğretmenliğini tercih etmelerinde tercih ettikleri bölümün bulunduğu üniversitenin yakınlığının oldukça etkili bir faktör olduğunu belirtirken; 23 katılımcı (%21.7), bu durumun kısmen de olsa etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum, meslek tercihinde ilgili mesleğe yönelik alınacak eğitim imkanlarının ulaşılabilir olmasının da önemli bir faktör olabileceğini ortaya koymaktadır.

3.2.5. Maddi İmkânlar

Katılımcıların bazıları, maddi nedenlerden dolayı sınıf öğretmenliği okumayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda, katılımcıların sınıf öğretmenliğini tercih etmelerinde maddi imkanlarının etkisine yönelik ifadelerininin dağılımları Tablo-8'deki gibidir.

Tablo 8. Sınıf öğretmenliğini tercih etme sürecinde maddi imkanların etkisi

Faktör	Etki oranı	Katılımcı	f
Maddi İmkânlar	Oldukça Etkili	k21, k26	2
	Kısmen Etkili	k3, k13, k18, k22, k23, k25, k27, k28, k32, k36, k41, k46, k49, k50, k53, k59, k60, k66, k77, k87, k96	21

Tablo 8. incelendiğinde, katılımcılardan 2 tanesinin (%1.88) sınıf öğretmenliğini tercih etmelerinde maddi imkânlarının oldukça etkili bir faktör olduğu; 21 katılımcıda (%19.81) ise bu durumun kısmen de olsa etkili olduğu görülmüştür. Bu durum, maddi imkanlarında sınıf öğretmenliğinin tercih edilmesinde etkili olabileceğini ortaya koymaktadır.

3.2.6. İş Bulma Kaygısı

Katılımcıların bazıları, üniversiteyi bitirince atanma veya iş bulma kaygısından dolayı sınıf öğretmenliği okumayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda, katılımcıların sınıf öğretmenliğini tercih etmelerinde atanma veya iş bulma durumunun etkisine yönelik ifadelerininin dağılımları Tablo-9'daki gibidir.

Tablo 9. Sınıf öğretmenliğini tercih etme sürecinde iş bulma kaygısının etkisi

Faktör	Etki oranı	Katılımcı	f
İş Kaygısı	Oldukça Etkili	k3, k29, k32, k37, k39, k40, k50, k56, k59, k66, k75, k78, k91, k106	14
	Etkili	k2, k5, k6, k9, k10, k14, k18, k20, k21, k23, k25, k26, k38, k41, k42, k43, k51, k52, k55, k64, k65, k68, k74, k77, k80, k81, k85, k86, k87, k88, k89, k90, k92, k93, k94, k97, k100, k105	38
	Kısmen Etkili	k4, k11, k16, k19, k34, k47, k60, k61, k79, k95, k96, k103	12

Tablo 9. incelendiğinde, katılımcılardan 14 tanesinin (%13.20) sınıf öğretmenliğini tercih etmelerinde atanma veya iş bulma durumunun oldukça etkili bir faktör olduğu görülürken; 38 katılımcıda (%35.85) bu durumun normal düzeyde etkili olduğu, 12 katılımcıda (%11.32) ise kısmen de olsa etkili olduğu görülmüştür.

3.2.7. Mesleğin Çalışma Şartları (Tatil imkanları, çalışma zamanları, çalışma koşulları vb.)

Katılımcıların bazıları, çalışma şartlarından dolayı sınıf öğretmenliği okumayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda, katılımcıların sınıf öğretmenliğini tercih etmelerinde mesleğin çalışma şartlarının etkisine yönelik ifadelerininin dağılımları Tablo-10'daki gibidir.

Tablo 10. Sınıf öğretmenliğini tercih etme sürecinde çalışma şartlarının etkisi

Faktör	Etki oranı	Katılımcı	f
Çalışma Şartları	Oldukça Etkili	k1, k2, k6, k8, k9, k10, k14, k19, k21, k29, k30, k32, k36, k64, k67, k78, k91, k99, k106	19
	Etkili	k4, k5, k18, k20, k25, k37, k38, k41, k42, k43, k46, k50, k51, k56, k65, k66, k74, k77, k81, k85, k87, k88, k93, k94, k96, k105	26
	Kısmen Etkili	k3, k16, k17, k24, k27, k28, k34, k39, k47, k48, k55, k58, k59, k60, k71, k79, k80, k86, k90, k95, k102	21

Tablo 10. incelendiğinde, sınıf öğretmenliğinin tercih edilmesinde mesleğin çalışma şartlarının da (Tatil imkânları, çalışma zamanları, çalışma koşulları vb.) önemli bir rol oynadı görülmüştür. Bu bağlamda, araştırmaya katılan katılımcılardan 19 tanesinin (%17.92) sınıf öğretmenliğini tercih etmelerinde mesleğin

çalışma şartlarının oldukça etkili bir faktör olduğu görülürken; 26 katılımcıda (24.53) bu durumun normal düzeyde etkili olduğu, 21 katılımcıda (%19.81) ise kısmen de olsa etkili olduğu görülmüştür. Bu durum, sınıf öğretmenliğinin çalışma koşullarının, mesleğin tercih edilmesinde önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır.

3.2.8. Diğer

Yukarıda belirtilen faktörlerin dışında, , katılımcıların sınıf öğretmenliğini tercih etmelerinde diğer bazı faktörlerin de etkili olduğu görülmüştür. Bu faktörlere yönelik bulgular Tablo-11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Sınıf öğretmenliğini tercih etme sürecinde diğer faktörler

Faktör	Etki oranı	Katılımcı	f
Diğer	Cinsiyet	k21,	1
	Çocuklara olan sevgi ve ilgi	k64, k84, k100, k101	4
	Mesleğin maneviyatı	k75,	1

Tablo 11. incelendiğinde, katılımcıların 1 tanesi kadın olmasının, 3 tanesi çocuklara olan ilgi ve sevgilerinin ve 1 tanesi de manevi duygularının sınıf öğretmenliğini tercih etmelerinde etkili olduğunu belirten ifadeler kullanmıştır. Bu durum cinsiyetin, çocuklara olan ilginin ve manevi duygularında sınıf öğretmenliğinin tercih edilmesinde etkili olabileceğini ortaya koymaktadır.

Aşağıda bazı katılımcıların sınıf öğretmenliğini tercih etmelerinde etkili olan faktörlere yönelik doğrudan ifadelerine yer verilmiştir.

K39: “... Ailemin isteği üzerine buraya yerleştim. Ailem çok fazla etkili... Aldığım puan da etkili tabi ki. Daha fazla puan alsaydım burada olmazdım... sınıf öğretmenliğinin atamasının fazla olması da etkili...”

K40: “Ailem çok fazla etkili. Maddi imkanlar etkili. Bir sene daha bekleseydim ailemi tekrar aynı maddi yükün altına sokacaktım. Aldığım puan çok etkili... daha iyi bir puan alsaydım farklı bir bölüme gidecektim. Mesleğin çalışma şartlarından dolayı hem çalışıp hem de kendime yeterince zaman ayırabilirim...”

K42: “Puanıma uygundu, atamaları fazlaydı, çalışma şartları iyiydi, birazda ilgim vardı...”

K43: “Uzak bir üniversite tercihi yapmama izin verilmedi... aldığım puanla ve yakın üniversitelerden yapılacak en iyi tercih bu bölümdü... çok atanamama problemi olmazdı... çalışmada imkanları etkili”

K44: “Tamamıyla ilgim, isteklerim etkili”

K45: “Puan etkili evet ama puanım yetmese de çalışıp yine de gelirdim... İlgi duyduğum ve istediğim bir meslekti...”

K48: “Herhangi bir şeyi birine öğretmekten keyif duyarım. Hayatım boyunca hep ilgimim olması bu mesleği seçmende etkili...”

K49: “İlkokul öğretmenimin bana bu mesleği sevdirdiğini, tercihimde önemli rol oynadığını düşünüyorum...”

K59: “Bu bölümü seçmemde en büyük etki eden faktör ailem. Gelecek kaygısıyla maddi imkanlar orta düzeyde etkili, aldığım puan yüksek düzeyde etkili, düşük düzeyde de çalışma şartları etkili...”

K62: “Tek etkili olan şey ailem.”

K63: “Tercih den de öte, çok severek, hayal ederek geldiğim bir bölüm.”

K68: “İstedğim bölüme puanım yetmeyince geleceği olan bir meslek seçmeliydim... buda yazabileceğim bir meslekti. Birazda ailem destekledi...”

K77: “Üniversitenin yakınlığı oldukça etkili. Çünkü puanımın çok altında olmasına rağmen yakın diye burayı yazdım... çok masraf yapmak istemedim... önü açık (ataması olan) bir bölüm istedim.”

K78: “...Arkadaşlarımdan bu bölümü seçenler oldu. Onları görünce bu bölüme isteğim arttı... öğretmenlerim iyi bir sınıf öğretmeni olacağını söylediler... ataması yüksek olduğu için avantaj olarak gördüm... birazda ilgim vardı...”

K89: “Rehber öğretmenim bu mesleğin geleceğim olduğunu söylüyordu... sınıf öğretmenliğinin atamasının sıkıntı olmadığını biliyordum... yaklaşık 4 yıldır çok istiyordum bu mesleği ve ilgi duyuyordum.”

K91: “Devlete atanma ihtimali ve çalışma şartları... Ashında bu mesleği tercih etmemde en etkili neden; bu mesleğin atanma durumundan dolayı, yani atanma şansım yüksek diye yazdım.”

K101: “Bu mesleği tercihimdeki en etkili neden aldığım puan... ama çocuklara olan ilgimde bu mesleğe yönelmeme neden oldu.”

3.4.Katılımcıların Sınıf Öğretmenliği Yapacak Olmaya Yönelik Memnuniyet Durumları

Yukarıda belirlenen koşullarda sınıf öğretmenliği mesleğini tercih eden adayların, eğitim öğretim sürecine başladıktan sonra bu mesleği yapacak olmaktan memnuniyet duyma durumları incelendiğinde, araştırmaya katılan adayların çok büyük bir bölümünün sınıf öğretmenliği yapacak olmaktan memnun oldukları görülmüştür. Katılımcıların konuya yönelik ifadelerinin dağılımları Tablo-12'deki gibidir.

Tablo 12. Sınıf öğretmenliği yapacak olmaktan memnun olma durumu

Durum	Katılımcı	f
Çok memnunum	k2, k3, k4, k5, k6, k7, k9, k10, k11, k13, k15, k17, k20, k21, k22, 24, k26, k27, k28, k29, k31, k33, k34, k36, k41, k44, k45, k46, k47, k48, k50, k51, k52, k53, k54, k56, k57, k58, k59, k60, k61, k63, k64, k65, k66, k67, k69, k70, k71, k72, k73, k75, k76, k78, k82, k83, k84, k87, k89, k100, k104	61
Memnunum	k12, k14, k16, k18, k30, k35, k49, k74, k77, k79, k80, k81, k85, k86, k90, k91, k94, k95, k96, k97, k98, k101, k105, k106	24
Kısmen memnunum	k1, k8, k19, k23, k32, k37, k38, k40, k42, k55, k68, k88, k93, k102, k103,	15
Kararsızım	k25, k39, k43, k92,	4
Memnun değilim	k62, k99	2

Tablo 12. incelendiğinde, araştırmaya katılan adayların 61 tanesinin (%57.5) oldukça memnun olduğu; 24 tanesinin (%22.6) normal düzeyde bir memnun olduğu; 15 tanesinin (%13.2) ise kısmen de olsa

memnun olduğu görülmüştür. Ancak 4 katılımcının (%3.77) hala kararsız olduğu; 2 katılımcının (%1.88) ise memnun olmadığı görülmüştür. Bu bulgulara göre araştırmaya katılan adayların yaklaşık %94'ünün sınıf öğretmenliği yapacak olmaktan memnun olduğu görülmektedir. Bu durum, sınıf öğretmenliğini tercih eden kişilerin bu mesleği tercih ederken gönülsüz olsalar bile, eğitim-öğretim süreçlerinde olumlu duygular geliştirerek yapacakları işten memnuniyet duymaya başlayabileceklerinin bir göstergesi şeklinde yorumlanabilir.

Aşağıda bazı katılımcıların sınıf öğretmenliği yapacak olmalarına yönelik memnuniyet durumlarına ilişkin doğrudan ifadelerine yer verilmiştir.

K2: “Çocukların hayatlarına dokunacağım için memnunum ve mutluyum.”

K3: “Çünkü benimsediğim bir meslekle uğraşacağım ve çocukları, öğretmenliği ve öğretmeyi ve öğrenmeyi seviyorum.”

K4: “Aslında, çocukları seviyorum, birilerine bir şeyler öğretebilecek olmak beni mutlu ediyor.”

K5: “Böliime geldim ve bu mesleğe karşı düşüncelerimi hocalarımdan verdiğim etkili eğitimler etkiledi. İyi bir öğretmen olmanın öneminden bahsederken bizlere rol model oldular. Bende bu davranışlarından etkilendim. ‘Öğretmen söyledikleri ve söylediklerini davranışa döken toplumun liderleridir’ düşüncem oluştu. Tüm bakış açım değişti. Bu mesleği yapmaktan büyük bir zevk alacağım. Öğretmenler yarının en güzel mimarlarıdır.”

K7: “Çok memnunum... Çok istiyorum bu işi yapmak. Topluma, çocuklara yön göstererek ışık olacak olmak bana mutluluk veriyor. Evden çıkarken işe değil, okula gidiyorum demek başka bir mutluluk ve güzellik bence. Bu meslek benim için önemli çünkü tüm yaşamımı çocuklarla ve onların saf duygularıyla geçirmek çok güzel geliyor bana. Birilerine bir şeyler öğretmek çok farklı bir duygu hele ki ilk kez sizden öğrenmeleri çok daha başka olsa gerek.”

K11: “Karakterime ve hayattan edindiğim amaçlara en uygun meslek olduğunu düşünüyorum.”

K15: “Çocukların hayatında güzel izler bırakacak olmak, benim için başlı başına bir memnuniyet sebebidir.”

K17: “İlgim ve isteklerim bu mesleği seçmemde aşırı etkili, geleceğe ışık olmak, umut olmak beni bu mesleğe daha çok bağlıyor.”

K22: “Şimdi memnunum. Bölümü okumaya başladıktan sonra bu bölümü çok sevdim. Bir neslin yetişmesine katkıda bulunacağım için gururluyum.”

K24: “Evet, çok memnunum. Çünkü bu mesleği severek ve isteyerek seçtim...”

K25: “Bilmiyorum, hala çok kararsızım... Benim için zor olacağını düşünüyorum. İstedğim bir meslek değildi.”

K27: “Bu mesleğin bana ve karakterime çok uygun olduğunu düşünüyorum. İlerde birinin hayatına dokunacak olmak ve olumlu etkiler yaratacak olmak beni mutlu ediyor.”

K28: “Eğitim hayatımda acımasız öğretmenlerle karşılaştım. Okumayı çok geç öğrendim. İyi sınıf öğretmenlerim olmadı. Yaşadıklarımı başka öğrenciler yaşamassın. Onun için öğretmen olacağım.”

K31: “Öğretmenliğe çocukluk yıllarımdan ilgim vardı... şimdi, çocuklara sevgim, ilgim, merhametim olduğundan kaynaklı... ve benim hem geleceğime yönelik hem de karakterime uygun bir meslek olmasından kaynaklı bir memnuniyetim var.”

K39: “...tam olarak bu mesleği yapmak istiyor muyum emin değilim.”

K40: “Ne kadar istemeyerek de gelsem stajda sınıfa girince, çocuklarla tanışınca çok mutlu oldum ve anladım ki ben bu mesleği yaparken mutlu olabilirim.”

K48: “Bu mesleğe bir iş gibi bakmıyorum... bu mesleğe başlayacak olmak beni oldukça heyecanlandırıyor.”

K54: “İlk başta istemeyerek gelsem de şu an bu mesleği seviyorum. Stajlarda öğrencileri tanıyınca, onların hayatına dokunmak, onlarla ilgilenmek bana zevk veriyor... bu yüzden bu mesleği sevdim.”

K62: “Bu aşamadan sonra yapacak bir şey yok ... bu mesleği yapacak olmaktan içten gelen bir memnuniyet yok. Fakat elimden geleni yapmaktan başka bir çarem yok. Mesleğe atıldığımda fikrimin değişmesini ümit ediyorum.”

K63: “...Büyük bir zevkle yapacağım bir meslek olacaktır. Şüphesiz.”

K89: “Hem de çok memnunum. Biran önce okul bitsin de mesleğime başlamak istiyorum...”

K99: “Şu anda memnun değilim. Alışmak için zorluyorum kendimi. Yapacak bir şey yok mecburen öğretmen olacağız.”

K104: “Çok memnunum. Çünkü ülkemizin geleceği olan aydınlık insanları yetiştireceğim...”

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Araştırma bulgularında, öğretmen adaylarının Portre Değerler Ölçeğinde yer alan değerlerin geneline yüksek düzeyde (1-6 aralığında 4.89 = %81.5 düzeyinde) önem verdikleri görülmüştür. Sınıf öğretmeni adaylarının kendileri ile en yüksek düzeyde özdeşleştirdikleri ve önem verdikleri değerlerin sırasıyla “ülke güvenliği, bağımsızlık, eşitlik, doğanın korunması, adil olma, yaşamdan zevk alma, nezaketli olma, yardımseverlik” olduğu görülürken; en az özdeşleştirdikleri ve önem verdikleri değerlerin ise “zengin olma, yönetme, gelenekselcilik, bırsız olmak, ve risk almak” olduğu görülmüştür. Bu durum, sınıf öğretmenliği mesleğini tercih eden adayların “ülke güvenliği, adil olma, eşitlik, doğa sevgisi, yardımseverlik ve nezaketli olma” gibi öğretmenlik mesleği için benimsenen değerlere (Tunca, 2012) eğilimlerinin yüksek olduğunu; bu değerleri öncelikli değerler olarak benimsediklerini ve en yüksek düzeyde önem verdiklerini ortaya koymaktadır.

Yukarıda belirtilen bulgulara göre katılımcıların, öğretmenlik mesleki değerleriyle uyumlu olan değerlere eğilimlerinin yüksek olmasının, bu mesleği tercih etmelerinde etkili olduğu şeklinde düşünülebilir. Ancak öğretmen adayları, yüksek düzeyde öncelik verdikleri bu değerleri mesleki eğitim sürecinde de benimsemiş olabilirler. Fakat değerlerin edinimi ve oluşumu göz önünde bulundurulduğunda bu değerlerin sadece mesleki eğitim süreçlerinde edinildiğini söylemek de doğru olmaz. Çünkü uzmanlar, değerlerin

küçük yaşlardan itibaren içinde bulunulan koşullar doğrultusunda oluşmaya başladığını belirtmektedirler. Örneğin Bobaroğlu (2001), değerlerin birden bire ortaya çıkmadığını, insanın kültür, doğa, toplum ve kendisiyle olan ilişkilerinde, yaşama biçim ve anlam vererek üretildiğini; Oktay (2007, s.140) ve Öztürk (2005, s.43) ise değerlerin amaçlarımızdan, arzularımızdan, inançlarımızdan, eylemlerimizden ortaya çıktığını ve uzun bir zaman süreci içinde yavaş yavaş oluştuğunu belirtmektedirler. Smyth'e (2005) göre değerler, birçok yaşam ve öğrenme deneyimlerinden ortaya çıkarlar. Bunlar da çevresel ve sosyal değişimin doğası ve hızının getirdiği baskıları yansıtır. Aslında öğrenilen şey geçmiş deneyimler, şimdiki ihtiyaçlar ve beklentilerle sentezlenen kişiselleştirilmiş bir algıdır (s. 52). Ayrıca uzmanlar, değerlerin her zaman açık bir şekilde bir şey yapmakla sonuçlanmadığını (Dunlop, 2005, s. 67) yani değerlerin, aslında bir davranışta bulunurken veya bir şeyle ilgili karar verirken bireyin nasıl davranacağına ve neye yöneleceğine ya da olayları veya durumları önem sırasına koymasına yardımcı kavramlar (Kesim, 2019, Para. 2) olduğunu belirtmektedirler.

Pring'e (2005) göre birey, bir davranışta bulunurken veya karar verirken sadece duyuşsal etkiyle hareket etmez. Burada bilişsel süreçlerde (düşünme, akıl yürütme, anlama kavrama vb.) önemli derecede etkilidir. Ancak değerler genellikle zihnin, düşünürken veya akıl yürütürken neye yöneleceğine yardımcı olur (s. 110). Bu tanımlamalara bakıldığında değerlerin, bireyin meslek seçimi üzerindeki kararlarını etkilese de bunun her zaman doğrudan bir ekileme olmadığı söylenebilir. Ancak değerler, "Çevresel ve toplumsal faktörlerinde etkisiyle amaçlarımızdan, ilgilerimizden, arzularımızdan, tutumlarımızdan, inançlarımızdan, ilgi, istek, ihtiyaç ve beklentilerimizden ortaya çıkmakta ve belli bir zaman dilimi içinde deneyimlerle oluşmaktadır (Smyth, 2005: 52; Oktay, 2007: 140; Öztürk, 2005: 43)." Bu açıdan bakıldığında insanların ilgileri istekleri ve amaçları ile değerleri arasında yakın bir ilişki olduğu görülmektedir. Ayrıca yukarıda da belirtildiği gibi (Kesim, 2019) değerler, herhangi bir şeyle ilgili tercih yaparken seçenekler arasından hangisine yöneleceğimize yardımcı olan kavramlardır. Bu yüzden çalışmamızda değerlerle ilişkili olduğunu düşündüğümüz sınıf öğretmenliğine yönelik ilgi, istek ve öncelikli tercih durumlarını tespit etmeye çalıştık. Bu bağlamda, 28 katılımcı meslek tercihi yapmadan önce sınıf öğretmenliğine oldukça ilgi duydukları ve kendi istedikleriyle birinci dereceden öncelikli bir tercih olarak tercih ettiklerini ifade ederken; 31 katılımcı ise meslek tercihi yapmadan önce sınıf öğretmenliğine kısmen ilgi duyduklarını ve kendi istekleriyle ancak ikinci dereceden öncelikli bir tercih olarak tercih ettiklerini ifade eden cümleler kullanmışlardır. Bu sonuçlara göre katılımcıların %26.4'ünün (sınıf öğretmenliğine oldukça çok ilgi ve istek duyanların) sınıf öğretmenliğini birinci dereceden tercih ederek kendi değerlerine, ilgilerine ve amaçlarına uygun bir meslek tercih ettikleri; %29.2'sinin ise kısmen de olsa ilgi ve istekleri doğrultusunda bir meslek tercih ettikleri görülmektedir. Bozgeyikli ve diğerlerine (2016) göre "Öğrenim gördüğü bölümü isteyerek tercih edenlerin ailenin ve toplumun beklentilerinden ziyade daha çok kendi ilgi, yetenek ve değerleri doğrultusunda tercih etmiş olabilecekleri bu sebeple

de daha içsel olan 'başarı' değerine ilk sırada yer verdikleri söylenebilir." (s.223). Posner'e (2010) göre de "Yapılan araştırmalar, bireyin kendi değerlerine uygun meslek seçmesinin meslekte başarılı olma olasılığını artırdığını göstermektedir. Bu uyum özellikle bireyin çalıştığı kurum ve kendisi için daha fazla verim sağlamaktadır." (Akt. Atlı ve Kaya, 2016, , s.315). Razon'a (2019) göre ise "Birey, yetenek, ilgi ve istekleri doğrultusunda meslek seçtiği oranda başarılı, verimli ve mutlu olur." (Para. 2). Bu açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda, sınıf öğretmenliğini oldukça çok ilgi ve istek duyarak tercih eden adayların, amaçları ve değerleriyle uyumlu bir mesleği yapacak olmalarından dolayı başarılı, verimli ve mutlu olma olasılıklarının yüksek olduğu söylenebilir.

Öte yandan, bireyin kendi değerlerini, ilgilerini, isteklerini, yeteneklerini vb. özelliklerini göz önünde bulundurmadan bir meslek yaptığında ise başarısız, verimsiz ve mutsuz olma ihtimali yüksektir (Kuzgun, 2009; Tan ve Baloğlu, 2011; Atlı ve Kaya, 2016; Bozgeyikli ve diğerleri, 2016; Razon, 2019). Bu bağlamda çalışmamızda, katılımcıların yaklaşık %12'sinin sınıf öğretmenliğine ilgi duymadığı halde çeşitli nedenlerden dolayı tercih ettiği; yaklaşık %32'sinin ise tamamen ilgi ve istekleri dışında tercih etmek zorunda kaldığı görülmüştür. Bu durum, katılımcıların yaklaşık %44'ünün sınıf öğretmenliğini kendi ilgi, istek ve amaçları dışındaki çeşitli nedenlerden dolayı tercih etmek zorunda kaldıklarını ortaya koymaktadır. Türk Eğitim Derneği (TED, 2009), tarafından yapılan bir araştırmada da sınıf öğretmenlerinin %38,8'inin kendi ilgi ve isteği dışındaki zorunluluklardan kaynaklanan nedenlerle öğretmenlik mesleğini seçtiği sonucuna ulaşılmıştır (s. 24-25). Dolayısıyla bu bulgularda, bizim yaptığımız çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir. Peki, sınıf öğretmeni adaylarının kendi ilgi ve istekleri dışında bu mesleği tercih etmelerinin nedenleri yani zorunlulukları nelerdir?

Schvaneveldt ve Adams (1993) yaptıkları bir çalışmada, ergenlerin kararlarının çoğunun ev işleri, okul aktiviteleri, ödevler, giyim, müzik, akran etkileşimleri ve aile hayatı gibi rutin işleri içerdiğini; az sayıda da olsa bazı gençlerin politika, ekonomi, mesleki planlama, barış sorunları, evlilik ve aile veya sivil haklarla ilgili konuları içeren kararlar aldıklarını belirtmişlerdir. Karar verme süreçlerinde ise yaşın, cinsiyetin, aile durumlarının, içinde buldukları sosyal sınıfın, mizaçlarının, inançlarının, yaşam tarzlarının etkili olduğunu ve bu faktörlere göre karar verme durumlarının farklılaştığını belirtmişlerdir. Ayrıca bu çalışmada, gençlerin bağımsız kararlar vermek istedikleri ancak genellikle verdikleri kararın sorumluluklarını üstlenmekten kaçındıkları bu yüzden, karar verirken ebeveynlerinin, ailenin ve toplumun güvencesini terk etmek istemedikleri de vurgulanmıştır (s. 103). Konuyla ilgili yapılan açıklamalara ve araştırmalara bakıldığında da özellikle meslek seçimi gibi önemli bir karar verirken bireylerin ilgilerinin, isteklerinin, değerlerinin, amaçlarının, kişilik özelliklerinin, inançlarının, yaşam tarzlarının, yaşlarının, cinsiyetlerinin, aile durumlarının, içinde buldukları sosyal sınıf ve çevrenin, mesleğe verilen değer, mesleğin çalışma koşullarının, mezun olduktan sonra iş bulma olanaklarının, ailenin ve çevrenin

beklentilerinin, alınan puanın ilgili bölüme yetmesinin oldukça etkili olduğu görülmektedir. Ayrıca gençlerin mesleki karar verirken tek başlarına karar vermekten ve sorumluluk almaktan kaçındıkları ailelerin ve çevrenin desteğine ihtiyaç duydukları görülmektedir (Schvaneveldt ve Adams, 1983; Uyguç, 2003; Kıyak, 2006; Bozgeyikli, ve diğerleri., 2016; Bozgeyikli, Derin ve Toprak, 2016; Atlı ve Kaya, 2016; Gelişli, Kazykhankyzy ve Shauyenova, 2018; TED, 2009; Razon, 2019). Bu durum bireyin ilgi, istek, değer ve amaçlarının dışında; ailenin, çevrenin, alınan puanın, atanma veya iş bulma imkanlarının, cinsiyetin ve içinde bulunulan koşulların da meslek seçiminde oldukça önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Çalışmanın konuya yönelik bulguları incelendiğinde, sınıf öğretmenliğini tercih eden katılımcıların önemli bir bölümünün (yaklaşık %68'inin) ailelerinin, bu mesleği tercih etmelerinde etkili olduğu; hatta bazıları için de tek faktör olabileceği görülmüştür. Ayrıca ailenin dışında, adayların sınıf öğretmenliğini tercih etmelerinde öğretmenleri, rehber öğretmenleri ve arkadaşları da önemli roller oynayabilmektedir.

Diğer yandan, sınıf öğretmenliğinin tercih edilmesinde en önemli faktörlerden birisi de alınan puandır. Bu bağlamda, katılımcıların önemli bir bölümü, aldıkları puanın sınıf öğretmenliğini tercih etmelerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bilindiği gibi ülkemizde bir üniversitede ve o üniversitenin ilgili bölümlerinde eğitim alabilmek için öncelikle yüksek öğretime giriş sınavlarından belli bir puanın alınması gerekmektedir (Bu puanın düzeyi ise ilgili bölümün tercih edilme durumuna göre değişebilmektedir). Aslında, burada istediğin bölüme veya bölümlere gidip gidemeyeceğinizi de bu puan belirlemektedir. Yani gitmek istediğiniz bölüm için yeterli puanı alamamışsanız o bölüme gidemezsiniz. Ancak belli bir puan aldınız ve o puanınızla gidebileceğiniz pek çok bölüm varsa bu bölümler arasından tercih yapabilirsiniz. Burada da bazıları için alınan puanla pek çok bölüme gitme imkanı varken sınıf öğretmenliğinin tercih edilmesi söz konusudur. Bazıları içinse istedikleri bölüme gidecek puanı alamadıkları için sınıf öğretmenliğini tercih etmek zorunda kalmaları söz konusudur.

Sınıf öğretmenliğinin tercih edilmesinde önemli bir faktörde atanma veya iş bulma durumudur. Bilindiği gibi kişiler genelde bir meslek seçerken bu meslekle ilgili iş bulma veya iş yapma durumlarını ön planda tutmaktadırlar. Ancak sınıf öğretmenliğini tercih eden ve araştırmaya katılan adayların yarıya yakınının meslek tercihi yaparken bu durumun pekte ön planda olmadığı; yani sınıf öğretmenliğinin tercih edilmesinde çoğunlukla iş bulma kaygısının ötesinde, farklı nedenlerin daha etkili olduğu söylenebilir.

Yukarıda belirtilenlerin dışında araştırmaya katılan adayların bazıları, uzak bir üniversiteye gidemedikleri için yakın bir üniversitede sınıf öğretmenliği okumayı tercih ettiklerini; bazıları, maddi nedenlerden dolayı sınıf öğretmenliği okumayı tercih ettiklerini; bazıları mesleğin çalışma şartlarının etkili olduğunu; bazıları ise çocuklara olan ilgisinin, cinsiyetin ve manevi duygularının sınıf öğretmenliğinin tercih etmelerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum, ulaşım imkanlarının, maddi imkanların, çalışma

şartlarının, cinsiyetin, çocuklara olan ilginin ve manevi duygularında sınıf öğretmenliğinin tercih edilmesinde etkili olabileceğini ortaya koymaktadır.

Yukarıda belirlenen koşullarda, sınıf öğretmenliği mesleğini tercih eden adayların, eğitim öğretim sürecine başladıktan sonra bu mesleği yapacak olmaktan memnuniyet duyma durumları incelendiğinde, araştırmaya katılan adayların çok büyük bir bölümünün (yaklaşık %94'ünün) sınıf öğretmenliği yapacak olmaktan memnun olduğu görülmektedir. Bu katılımcılardan özellikle 28 tanesi memnun olma nedeni olarak sınıf öğretmeni olmayı zaten amaçladıklarını, bu işe ilgi duyduklarını ve kendi istekleri ile tercih ettiklerini belirtirken; 48 katılımcı kendi ilgi ve istekleri dışında bazı zorunluluklardan dolayı tercih etmek zorunda kaldıklarını belirtmişlerdi. Ancak ilgi duyma ve memnun olma durumuna bakıldığında kendi ilgi ve istekleri dışında tercih etmek zorunda kalan adayların da büyük bir çoğunluğunun sınıf öğretmenliğine yönelik ilgi ve memnuniyet durumlarının oldukça arttığı görülmektedir. Bu durum, sınıf öğretmenliğini tercih eden kişilerin bu mesleği tercih ederken gönülsüz olsalar bile, eğitim-öğretim süreçlerinde bu mesleği yapmaya yönelik olumlu duygular geliştirerek yapacakları işten memnuniyet duymaya başlayabileceklerinin bir göstergesi şeklinde yorumlanabilir.

Sınıf öğretmenliği mesleğini yapacak olmaktan memnun olmama durumu incelendiğinde ise; memnun olmayan veya kararsız olan adayların (6 katılımcı) tamamının, aslında ilgi ve isteklerinin başka mesleklere yönelik olduğu; ancak tercih süreçlerinde aileleri, maddi imkânları, aldıkları puan, iş bulma kaygısı vb. etkenler nedeniyle sınıf öğretmenliğini tercih etmek zorunda kaldıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu sonuçlarda görüldüğü gibi kendi ilgi, istek ve amaçları dışındaki faktörlerin etkisiyle sınıf öğretmenliğini tercih etmek zorunda kalan bazı öğrencilerin ise ilerleyen süreçlerde de hala bu mesleğe ilgi duymadıkları ve yapacak olmaktan memnun olmadıkları görülmektedir. Yapılan araştırmalara ve açıklamalara bakıldığında (Kuzgun, 2009; Güçlü, 2000; Uslu, 2002; Sarıtaş, 2005; Yörükoğlu, 2010; Uluğ ve diğerleri, 2011; Gençtanırım ve diğerleri, 2014; Başar ve diğerleri, 2018; Sezer, 2018; Sürücü ve Ünal, 2018; Razon, 2019; Aydın ve diğerleri, 2019); mutlu, neşeli, işinden memnun ve işini severek yapan ilkökul öğretmenlerinin, öğrencilerinin başarılarını ve gelişimlerini olumlu yönde etkileyeceği görülürken; yaptığı işten memnun olmayan öğretmenlerin mutsuzluğunun ve isteksizliğinin olumsuz yanlarının öğrenciye yansması da kaçınılmaz gibi görünmektedir.

Sonuç olarak, öğretmen adaylarının değer yönelimlerinin öğretmenlik meslek değerleriyle uyumlu olduğu, mesleğe yönelik ilgileri ve istekleri olmasa bile (başlangıçta olmayanlar için) mesleki eğitim-öğretim ve staj uygulamaları süreçlerinde ilgi ve istek duymaya başlayabilecekleri görülmüştür. Ancak bireyin ilgi, istek, amaç ve değerlerine uygun yapılmayan seçimlerin daha sonraki dönemlerde de (mesleki eğitim-öğretim ve uygulama süreçlerinde de) devam edebileceği görülmüştür. Bu sonuçlar, uzmanların

açıklamaları (Kuzgun, 2009; Atlı ve Kaya, 2016; Rozan, 2019) göz önünde bulundurularak değerlendirildiğinde, sınıf öğretmenliği yapacak olmaktan memnun olanların mesleklerinde verimli ve mutlu olacakları; memnun olmayan adayların ise verimliliklerinin ve başarılarının bundan olumsuz yönde etkileneceği şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca Bozgeyikli ve diğerlerine (2016) göre “*kişinin yapacağı meslek, onun tüm yaşantısına şekil vererek sorumluluk duygusunu, mutlu veya mutsuz olma durumunu vb. önemli derecede etkilemektedir.*” (s.206). Bu durum, özellikle sınıf öğretmenliğinde oldukça önemlidir. Çünkü öğretmenlerin de, diğer mesleklerde olduğu gibi yaptıkları iş, yaşam tercihleri, ilgileri, istekleri ve değer yargıları ile uyuşmuyorsa mutsuz ve verimsiz olma ihtimalleri yüksektir. Oysa işine ilgi duyan ve onu severek yapan mutlu bir sınıf öğretmenin enerjisi öğrencilerine de yansır ve bu sayede onların başarıları ve gelişimleri üzerinde etkin bir rol oynar. Bu yüzden öğretmen adaylarının ilgileri, istekleri, amaçları ve değerleri ile yapacakları mesleğin özelliklerinin uyuşması önem arz etmektedir.

Çalışmanın bulgularına göre kendi ilgi, istek ve amaçları dışında sınıf öğretmenliğini tercih etmek zorunda kalan adayların büyük bir çoğunluğunun, mesleğe yönelik eğitim-öğretim süreçlerinde sınıf öğretmenliğine yönelik ilgi ve memnuniyet duygusu geliştirdikleri görülmüştür. Bu durum, mesleki eğitim süreçlerinde veya mesleğe başladıktan sonra sınıf öğretmenliğine ilgi duyulabileceğinin ve bu işten memnun kalınabileceğinin bir göstergesidir. Bu yüzden bölüm tercihi yapılırken sınıf öğretmenliğine karşı ön yargılı yaklaşılmaması önerilir. Ayrıca bu araştırma sadece bir üniversitenin sınıf eğitimi alanında okuyan öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Daha kapsamlı sonuçlara ulaşmak için benzer araştırmaların farklı üniversitelerin sınıf eğitimi programlarına yönelik bölümlerinde de yapılması önerilir.

KAYNAKÇA

- Akbaba, A., S. (2003). Eğitim Yönetimi ve Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 7-18.
- Altuner, İ. (2009). İhtiyaç, Metafizik ve Bilim Açısından Değerler Felsefesi. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 2 (5), 112-124.
- Atlı, A. ve Kaya, A. (2016). Lise Öğrencilerinin Mesleki Değerleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (1), 314-330.
- Aydın, B., Kara, E. ve Günbey, M. (2019). İlkokul Yıllarında Öğrencileri Mutlu ve Mutsuz Eden Öğretmen Davranışları ve Bu Davranışların Etkileri. *Neşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (1), 69-92.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 1 (3), 121-144.
- Bağatır, S. ve Peker, R. (2004). Endüstri Meslek Lisesi Öğrencilerinin Yetenek İlgi ve Değerleri İle Okudukları Bölümler Arasındaki İlişki. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (2), 329-340.
- Başar, M., Doğan, M. C., Şener, N., Uzun, Ö. ve Topal, H. (2018). İlkokulda Öğretmen Öğrenci İletişimi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 1- 17.

- Bozgeyikli, H., Derin, S. ve Toprak, E. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Mesleki Değer Algıları. *International Journal of Contemporary Educational Studies (IntJCES)*, 2 (1), 139-156.
- Bozgeyikli, H., Toprak, E. ve Derin, S. (2016). Öğretmen Adaylarının Mesleki Değer Algılarının Sıralama Yargılarıyla Ölçeklenmesi. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 11 (5), 204-225.
- Demirutku, K. (2007). *Parenting Styles, Internalization of Values, and the Self-concept*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dunlop, F. (2005). Democratic Values and the Foundations of Political Education. J.M.Halstead and M.J.Taylor (Eds.). *Values in Education and Education in Values*, içinde (s.66-76) USA: Taylor & Francis e-Library. ISBN 0-203-97355-0 (e-book).
- Eroğlu, Y. (2015). İlgi Envanterleri. C. Şahin (Ed.). *Bireyi Tanuma Teknikleri*, içinde (105-123), Ankara: Pegem A Akademi.
- Gelişli, Y., Kazykhankyzy, L. ve Shauyenova, M. (2018). İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Meslek Seçimine Etki Eden Değerler (Mardin İli Örneği). *İlköğretim Online*, 17 (4), 2216-2228. Web: <http://ilkogretim-online.org.tr> 15.01.2020.
- Gençtanırım, D., Torunoğlu, H. ve Köroğlu, M. (2014). Olumsuz Öğretmen Davranışlarının Çok Boyutlu İncelenmesi, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (5), 1-18.
- Güçlü, N. (2000). Öğretmen Davranışları, *Millî Eğitim*, 147, 21-23.
- Güngör, E. (2000). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar* (3. baskı). İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Halstead, J. M. (2005). Values and Values Education in Schools. J.M.Halstead and M.J.Taylor (Eds.). *Values in Education and Education in Values*, içinde (1-13), USA: Taylor & Francis e-Library. ISBN 0-203-97355-0 (e-book).
- Kesim, S. (2019). Değerlerin Meslek Seçimine Etkisi. <https://turkegitimrehberi.com/degerlerin-meslek-secimine-etkisi/> 13.03.2020.
- Kıyak, S. (2006). *Genel Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimi Yaparken Temel Aldığı Kriterler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kuzgun, Y. (2009). *Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı* (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Külahoğlu, Ş. Ö. (2005). Öğrenci Davranışlarını Etkileyen Sosyal ve Psikolojik Faktörler. L. Küçükahmet (Ed.). *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar* (4. Baskı), içinde (1-22), Ankara: Nobel Yayınları.
- Lopes-de-Oliveira, M. C., Toledo, D. C. and Araújo, C. M. (2018). Continuity and Discontinuities in the Self-System: A Values-Based Idiographic Analysis of Gender Positionings. A. U. Branco and M. C. Lopes-de-Oliveira (Eds.). *Cultural Psychology of Education-6: Alterity, Values and Socialization*, içinde (s.191-2007), Switzerland: Springer International Publishing AG. ISBN 978-3-319-70506-4 (e-book).

- Matusov, E. (2018). Chronotopic Analysis of Values in Critical Ontological Dialogic Pedagogy. A. U. Branco and M. C. Lopes-de-Oliveira (Eds.). *Cultural Psychology of Education-6: Alterity, Values and Socialization*. İçinde (s.1-29), Switzerland: Springer International Publishing AG. ISBN 978-3-319-70506-4 (e-book).
- Oktay, A. S. (2007). İslam Düşüncesinde Ahlaki Değerler ve Bunların Global Ahlaka Etkileri. R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökekleli, Ş. Arslan ve M. Zengin (Eds.). *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu Bildirileri*. İçinde (131-143), İstanbul: DEM Yayınları.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3), 217-239.
- Öztürk, Z. (2005). On Beşinci Yüzyıl Şairlerinden Akşemseddinzade Hamdullah Hamdi'nin Yusuf ve Zeliha Mesnevisinde İşlenen Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (10), 41-72
- Pring, R. (2005). Values and Education Policy. J.M.Halstead and M.J. Taylor (Eds.). *Values in Education and Education in Values*, içinde (102-115), USA: Taylor & Francis e-Library. ISBN 0-203-97355-0 (e-book).
- Razon, N. (2019). Gencin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler. Web: <https://www.ekipnormarazon.com/makalelerimiz/meslek-secimi/gencin-meslek-secimini-etkileyen-faktorler/> 13.03.2020.
- Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Values*. New York: Free Press.
- Sarıtaş, M. (2000). Sınıf Yönetimi ve Disiplinle İlgili Kurallar Geliştirme ve Uygulama (Ed. L. Küçükahmet). *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*, içinde (47-90), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Schvaneveldt, J. D. and Adams, G. R. (1983). Adolescents and the Decision-Making Process. *Theory Into Practice*, 22 (2), 98–104. Web: <https://www.jstor.org/stable/1477150> 12.03.2020.
- Sezer, Ş. (2018). Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Tutumlarının Öğrencilerin Gelişimi Üzerindeki Etkileri: Fenomenolojik Bir Çözümleme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33 (2), 534-549.
- Smyth, J. C. (2005). Environmental Values and Education. J.M. Halstead and M.J. Taylor (Eds.). *Values in Education and Education in Values*, içinde (s.52-65), USA: Taylor & Francis e-Library. ISBN 0-203-97355-0 (e-book).
- Sürücü, A. ve Ünal, A. (2018). Öğrenci Motivasyonunu Artıran ve Azaltan Öğretmen Davranışlarının İncelenmesi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8 (14), 253-295.
- Tan, H. ve Baloğlu, M. (2011). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik: Teori ve Uygulama* (3. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tunca, N. (2012). *İlköğretim Öğretmenleri İçin Mesleki Değerler Ölçeğinin Geliştirilmesi ve İlköğretim Öğretmenlerinin Mesleki Değerlerinin Belirlenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Türk Eğitim Derneği (TED) (2009). *Öğretmen Yeterlilikleri (Özet Rapor)*. Ankara: Okan Matbaacılık.

- Uluğ, M., Özden, M.S. and Eryılmaz, A. (2011). The Effects of Teachers' Attitudes on Students' Personality and Performance. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 30, 738 – 742.
- Ulusoy, K. (2019). *Karakter ve Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem A Akademi.
- UNESCO (1992). *Education for Affective Development: A Guidebook on Programmes and Practices*. Bangkok (Thailand): UNESCO Principal Regional Office for Asia and the Pacific. Web: <http://unesdoc.unesco.org/images/0009/000932/093253eo.pdf> 10.03.2018.
- UNESCO (2005). *Learning To Do: Values for Learning and Working Together in a Globalized World* (Eds. L. R. Quisumbing and J. Leo). Bonn, Germany: UNESCO-UNEVOC International Centre for Technical and Vocational Education and Training. http://www.unevoc.unesco.org/fileadmin/user_upload/pubs/LearningToDo.pdf 06.01.2009.
- Uslu, A. (2002). *Yüzüncü Yıl Üniversitesinde Sınıf Atmosferinin Öğrenci Başarısına Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uyguç, N. (2003). Cinsiyet, Bireysel Değerler ve Meslek Seçimi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 93-104.
- Warnock, M. (2005). Moral Values. J.M.Halstead and M.J.Taylor (Eds.). *Values in Education and Education in Values*, içinde (s.43-51), USA: Taylor & Francis e-Library. ISBN 0-203-97355-0 (e-book).
- Yörükoğlu, A. (2010). *Çocuk Ruh Sağlığı: Çocuğun Kişilik Gelişimi, Eğitimi ve Ruhsal Sorunları* (30.baskı). İstanbul: Özgür Yayınları.